

Ogólnopolska Konferencja Kultury – status artysty – synteza różnic między modelami

Zagadnienie	Model „mistrzowski”	Model „przychodowy”	Komentarz
Cechy systemu:			
Zakres zawodów objętych statusem	w trakcie ustalania, ważne, by zakres dotyczył zawodów wymagających wkładu artystycznego/twórczego	w trakcie ustalania, ważne, by zakres dotyczył zawodów wymagających wkładu artystycznego/twórczego	<i>brak różnic</i>
Cel statusu twórcy	wyłonienie grupy osób dla szeregu uprawnień, w tym ubezpieczeń społecznych	wyłonienie grupy osób tylko dla celu ubezpieczeń społecznych	<i>model „mistrzowski” zakłada istnienie dalszych uprawnień, np. osłon przedemerytalnych czy uprawnień w domach spokojnej starości artystów, na podstawie tego samego narzędzia – statusu artysty</i>
Zakres ubezpieczeń społecznych	pełne	pełne	<i>brak różnic</i>
Wstępne kryterium statusu artysty	ukończony odpowiedni szczebel szkolnictwa artystycznego lub egzamin eksternistyczny / uznanie dorobku przez stowarzyszenia twórcze	brak	<i>w modelu „mistrzowskim” konieczna jest jednorazowa weryfikacja profesjonalizmu poprzez dyplom (również równoważny uczelni zagranicznej) lub komisję w unii / stowarzyszeniach twórczych (jak to ma miejsce obecnie dla zawodów performatywnych); model „przychodowy” dopuszcza na identycznych prawach osoby z wykształceniem / egzaminem i bez</i>
Bieżące kryterium statusu artysty	aktywność zawodowa – wydawanie utworów, wykonywanie dzieł, wystawianie prac etc. – zgodnie z definicją	aktywność zawodowa – wydawanie utworów, wykonywanie dzieł, wystawianie prac etc. – zgodnie z definicją – pod warunkiem wystąpienia minimalnego określonego procentu rocznych przychodów uzyskanych z w/w czynności	<i>w obu modelach koniecznym warunkiem posiadania uprawnień jest aktywność zawodowa wcześniej zdefiniowana ilościowo; w modelu „przychodowym” dodatkowo pojawia się kryterium uzyskania określonego procentu przychodów z tej aktywności w stosunku do ogółu rocznych przychodów (w ostatnim opracowaniu pojawia się propozycja kwotowa – 4.000 zł rocznie)</i>
Czynności wymagane w celu bieżącej weryfikacji aktywności zawodowej	deklaracja ze wskazaniem ilościowym dzieł / występów / wystaw etc.	deklaracja ze wskazaniem przychodów z czynności twórczej oraz ogółu przychodów; [kopie dokumentów finansowych]	<i>model „mistrzowski” zakłada prostszą procedurę utrzymywania statusu, gdyż do jej kryteriów nie wchodzi aspekt finansowy</i>
Częstotliwość składania deklaracji	1-3 lata (do ustalenia)	1-3 lata (do ustalenia)	<i>brak różnic</i>
Podmioty zarządzające statusem artysty	unie artystów łączące wszystkie typy reprezentacji w danej profesji, ew. stowarzyszenia twórcze; parametr w systemie komputerowym ZUS	„organizacja”, „kasa” – centralny organ dla wszystkich artystów umiejscowiony przy ZUS	<i>obietująca jest idea stworzenia sześciu unii profesji artystycznych: film, literatura, muzyka, sztuki plastyczne, taniec, teatr; model „mistrzowski” zakłada automatyzację samej procedury, ale wiedzę fachową konieczną np. w sprawach spornych; model „przychodowy” nie definiuje, kto wchodziłby w skład centralnego organu „przy ZUS”</i>

Zagadnienie	Model „mistrzowski”	Model „przychodowy”	Komentarz
Uprawnienia absolwentów uczelni artystycznych	uzyskanie uprawnień na standardowy okres ustalony w zasadach dla danego zawodu	uzyskanie uprawnień na 3 lata	<i>nowy element modelu „przychodowy” zwiększający jego dostępność dla absolwentów uczelni artystycznych i w tym zakresie zrównujący zasady z modelem „mistrzowskim”</i>
Uprawnienia w trakcie pracy etatowej	praca na etacie w zawodzie traktowana jest jak aktywność zawodowa – podtrzymuje uprawnienia (daje możliwość rezygnacji artysty z etatu)	praca na etacie zawieszają status artysty	<i>ponieważ model „mistrzowski” zawiera więcej potencjalnych uprawnień (np. emerytalne), praca na etacie jest wliczana do statusu, mimo że składki ubezpieczeniowe pokrywa pracodawca; status artysty daje możliwość rezygnacji z pracy na etacie</i>
Potencjalne zagrożenia:			
Włączenie w kryteria statusu sfery symbolicznej, światopoglądowej, języków artystycznych	zagrożenie zminimalizowane do etapu wstępnego, weryfikującego profesjonalizm uczestnika systemu	brak, na etapie kryteriów, ale pojawia się uprawnienie organu do „weryfikacji dorobku artystycznego”	<i>potencjalne zagrożenie w modelu „mistrzowskim” jest zminimalizowane poprzez stworzenie ścieżki alternatywnej do akademickiej oraz szeroką reprezentatywność środowisk w organach prowadzących system; w modelu „przychodowym” pojawia się nie do końca zdefiniowana „organizacja”, która „będzie mogła w razie wątpliwości poprosić twórcę o dostarczenie dokumentacji swojego dorobku artystycznego w celu weryfikacji”, co niesie ryzyko presji określonych postaw i/lub języków artystycznych</i>
Brak przejrzystości procesu nadawania / utrzymywania statusu	zagrożenie zminimalizowane przez wstępne kryterium profesjonalizmu i bieżące kryteria ilościowe (jasne procedury)	zagrożenie zminimalizowane w zakresie zasad ilościowych, ale pojawia się w zakresie procedur weryfikacyjnych	<i>w modelu „przychodowym” „organizacja” ma być „pasem transmisyjnym” między twórcą a ZUS, równocześnie zbierać fundusze i „uszczelniać system” (czyli weryfikować „uprawnienia zawodowe”), co może budzić wątpliwości w/z swobodnego dostępu do uprawnień</i>
Brak szczelności systemu (zagregowane aspekty)	zagrożenie zminimalizowane przez wstępne kryterium profesjonalizmu i bieżące kryteria ilościowe, a także górny limit przychodów uprawniający do ulg wz. składek ubezpieczeniowych	zagrożenie ograniczone przez górny limit przychodów uprawniający do ulg wz. składek ubezpieczeniowych	<i>w modelu „przychodowym” podstawowym narzędziem dostępu do systemu jest dokument finansowo-prawny potwierdzający działalność osoby w odpowiednim zakresie; zagrożenia dotyczą zarówno nieostrych granic zakresów, jak i możliwości nadużyć i ew. konieczności angażowania skomplikowanych i kosztownych instrumentów ich wykrywania; model „mistrzowski” niweluje te zagrożenia na etapie inicjalnym, z kolei zagrożenie honorowania „działalności hobbystycznej” w tym modelu niweluje kryterium ilościowe aktywności koniecznej dla utrzymania statusu</i>

Zagadnienie	Model „mistrzowski”	Model „przychodowy”	Komentarz
Pracochłonność procesu (ilość biurokracji, koszty)	stowarzyszenia twórcze od dekad dają artystom możliwość uzyskania potwierdzenia profesjonalizmu bez ukończenia ścieżki szkolnictwa artystycznego, pozostałe elementy systemu nie wymagają więcej pracy	brak warunków wstępnych zmniejsza pracochłonność tego etapu, trudno określić pracochłonność „weryfikacji” bieżącej, zwłaszcza analizy umów i faktur	<i>na tym etapie krystalizacji idei trudno określić pracochłonność i skuteczność weryfikacji dokumentów ze stanem faktycznym w modelu „przychodowym” oraz koszty i stopień biurokratyzacji tego procesu, ale w celu utrzymania optymalnego poziomu szczelności systemu jest prawdopodobne, że okażą się znaczenie wyższe niż w modelu „mistrzowskim”</i>
Dostęp do danych wrażliwych	konieczność przestrzegania prawa	konieczność przestrzegania prawa	<i>brak różnic</i>
Możliwość wystąpienia nadużyć	konieczność istnienia procedur odwoławczych	konieczność istnienia procedur odwoławczych	<i>w przypadku modelu „mistrzowskiego” dodatkowym zabezpieczeniem – oprócz procedur – jest wysoka reprezentatywność środowisk artystycznych, która nie jest zdefiniowana w modelu „przychodowym”</i>
Ograniczenie ekspresji twórczej i/lub dostępu do zawodu	brak zagrożenia	brak zagrożenia	<i>celem obu modeli jest określenie kryteriów uprawnień, a nie jakiegokolwiek ograniczania działalności artystycznej / twórczej czy ograniczenia dostępności do zawodu; model „mistrzowski” – poprzez stworzenie alternatywy dla szkolnictwa publicznego – umożliwi otwarcie zawodów artystycznych przez dostarczenie pracodawcom informacji o kompetencjach potencjalnych pracowników; model „przychodowy” może skutkować zawężaniem spektrum postaw artystycznych twórców przez dysponentów środków publicznych (instytucje kultury) w wyniku groźby utraty uprawnień wobec braku kontraktów</i>
Podatność na wpływy polityczne	brak w przypadku unii, w przypadku stowarzyszeń twórczych zminimalizowana do nadania uprawnień stowarzyszeniom	wynika z podatności jednej organizacji o z góry nie zdefiniowanym składzie osobowym	<i>każdy z modeli zakłada niezależność uprawnień od sytuacji politycznej; niepokój artystów budzi jednak związanie statusu z koniecznością generowania przychodów, a więc potencjalne uzależnienie dostępu do ubezpieczeń od instytucji kultury, które nie są wolne od presji politycznej</i>
„Zmuszanie” artystów do stowarzyszania w „niepopularnych organizacjach”	brak zagrożenia – w przypadku unii, unia zrzeszać będzie różne typy podmiotów, w przypadku stowarzyszeń twórczych członkostwo nie jest warunkiem nabycia uprawnień	nieznane zagrożenie – „organizacja” kasy jeszcze nie istnieje	<i>model „mistrzowski” może zachęcać artystów do stowarzyszania się, co samo w sobie jest pozytywnym zjawiskiem; członkostwo nie jest jednak warunkiem uprawnień w/z ubezpieczeń społecznych</i>